

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Rytterskolen

Medlemsblad for

KARLEBO LOKALHISTORISKE FORENING

www.lokalhistoriske-forening.dk

12. årgang nr. 4 - Vinter 2018

Karlebo Lokalhistoriske Forenings medlemsblad, 'Rytterskolen' udkommer 4 gange årligt og udsendes til bl.a. foreningens medlemmer.

www.lokalhistoriske-forening.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

S. 3: Formanden har ordet.

S. 4: Opklaring af et redskabs funktion.

S. 5: Fra museets gemmer.!. Verdenskrig og Danmark.

S. 8: Rettelse til Trap Danmark.

S. 9: Fra Karlebo til Kokkedal. En jøde og en islændings liv omkring Karlebo Forsamlingshus - og hvad dette udviklede sig til.

S. 19: Besøg af biskoppen 2.

S. 24: Foreningens bestyrelse.

Forsidefoto:

Rytterskolen i Avderød i sne o. 1975.

Ukendt fotograf. Fredensborgarkiverne.

Redaktør: Flemming Jappsen – Holtebakken 49 -2990 Nivå

Tlf.: 5124 5338 – fl.jappsen@gmail.com

Layout/grafik: Jens Erik. Christiansen – Åtoften 131, 2990 Nivå

Tlf.: 4914 0397 – jensec2990@gmail.com

Tryk: 550 eksemplarer, ISSN:1904-853X

Deadline for næste udgave af medlemsbladet er d. 8. april 2019.

Materiale til redaktøren modtages gerne elektronisk.

Eftertryk er tilladt efter aftale med redaktøren.

Formanden har ordet

Et travlt år er til ende – et nyt kan begynde

Så er atter et travlt år i foreningen ved at være til ende. Vi har afviklet seks foredrag, to rundvisninger og to byvandring, en historisk cykeltur, og den årlige mindehøjtidelighed for vore faldne soldater. Desuden sidder du lige nu og læser i den fjerde udgave af medlemsbladet i 2018.

En vigtig og ganske arbejdskrævende opgave for foreningen er også at drive Fredensborg Museum i Avderød. I 2018 har temaet for årets særudstilling været "Landsbyens håndværkere". Her har der været et pænt besøg, selv om vi - som alle andre museer i området - har mærket en vis afmatning i besøgstallet, på grund af det "alt for gode vejr". For sådan er det nu engang, dårligt vejr er den bedste form for "museumsvejr".

Man kan på en måde sige, at årets særudstilling først og fremmest har været en "mandeudstilling", idet den handlede om håndværk, der både dengang og nu især udøves af mænd. Derfor har vi tænkt os, at særudstillingen i 2019 skal handle om kvindernes arbejde.

Vel at mærke kvindearbejde i 1800-tallet. Dengang, da der hverken var vaske- eller opvaskemaskine, fryser eller køleskab samt støvsuger. Kort sagt, alle de moderne husholdningsredskaber, vi kender i dag. Vi vil vise, hvordan den mildt sagt slidsomme hverdag var for kvinden dengang, hvor hun havde en sand "blæksprutte-rolle". Hun skulle både sørge for husholdningen, tage sig af børnene, strikke og sy samt være medhjælper både i stalden og på marken.

Hermed ønskes alle vore medlemmer en glædelig jul samt et godt nytår!

Med venlig lokalhistorisk hilsen

Niels Storgaard Simonsen

Formand

Opklaring

Af Henrik Teileskov

I sidste nummer af "Rytterskolen" blev der bragt en efterlysning af et ældre redskabs funktion.

Mange læsere har henvendt sig med et bud på anvendelsen – mange tak til alle for de interessante indlæg.

Medlem Gregers Krogshøj skriver:

"Redskabet i "Rytterskolen" nr. 3 - 2018 er en brændekniv,

som skulle monteres lodret på væggen i køkken eller bryggers og blev benyttet til at flække brændestykker til ovn og komfur.

Bundstykket med hakkene er af støbejern, som især i 1800-tallet var det foretrukne materiale til ovne, komfurer og alskens husgeråd, især gryder, pander og andet køkkentøj.

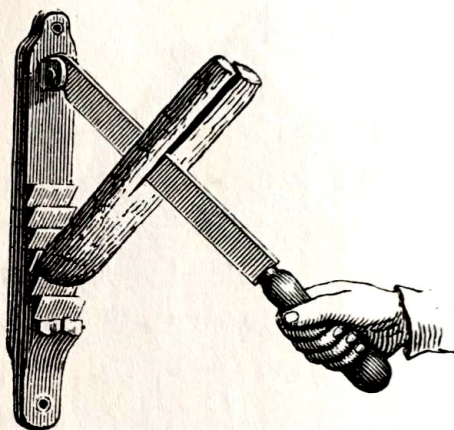
Foruden udenlandske fabrikker opstod der også adskillige danske jernstøberier, som leverede hovedparten af alverdens redskaber og udstyr til brug i hus, have og mark."

Ligeledes skriver medlem Trier Frederiksen:

"Redskabet på side 3 i "Rytterskolen" brugte vi i mit barndomshjem til at lave pindebrænde med.

Det var sat op på væggen i brændekælderen ved siden af fyrkælderen med den tykke ende nedad. Man tog så

Brændeknive.
til at anbringe paa Væg.

Katalogbillede.
Anker Heegaard.

Illustrationen er fra bogen "Danske antikviteter af støbejern" af Ebbe Johansen, Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busk 1982. Her ses funktionen tydeligt.

en brædestump eller en lille gren, holdt den i det hak, der passede, pressede kniven ned i endetræet og kunne så enten flække med det samme eller med et hug -

hvor stumpen sad fast på kniven - flække træet til pindebrænde. Min morfar anså det for mindre risikabelt for fingrene end en økse og en huggeblok.”

Fra museets gemmer

1. Verdenskrig og Danmark

Tekst og foto Henrik Teileskov

I år markerede vi jo den 11. november kl. 11, 100 året for afslutningen på Den Store Krig, eller som den senere blev benævnt 1. Verdenskrig. Det lykkedes som bekendt for Danmark at holde sig neutral under denne ødelæggende krig, men alligevel satte den sig spor og greb ind i danskernes hverdag.

Ved krigsudbruddet i 1914 blev der ikke foretaget en egentlig mobilisering i Danmark, men i stedet indkaldtes den såkaldte sikringsstyrke i augustdagene i 1914. Opstillingen af denne sikringsstyrke var resultatet af forsvarsforliget i 1909 mellem de to gamle partier Venstre og Højre – et forlig, som den radikale regeringsleder Carl Th. Zahle bestemt ikke var tilhænger af. Forliget byggede på den idé, at Danmark i tilfælde af krig skulle holde sig neutralt, og at mi-

litæret skulle have en styrke, der kunne søge at håndhæve denne neutralitet. Der blev til støtte for den stående hær indkaldt omkring 58.000 mand, der allerede havde aftjent deres værnepligt. De fleste af disse soldater bemandede Københavns Befæstning i en forsvarsring rundt om hovedstaden både på landjorden og ude i havet. En væsentlig del af denne befæstning var den såkaldte Tunestilling fra Køge Bugt til Roskilde Fjord anlagt 1915-18. Der blev således kun afsat 10.400 soldater til forsvaret af Jylland/Fyn.

Rigtig mange mænd fra hele landet blev ved disse tiltag revet ud af deres dagligdag og måtte i stedet for deres daglige gøremål i landbrug, industri og servicefag forrette militærtjeneste. Det var bestemt ikke altid lige populært! Nu kom det jo heldigvis aldrig til

egentlige kamphandlinger i selve Danmark, men alligevel oplevede landet tab under denne krig. 264 danske handelsskibe blev sænket, hvorved ca. 700 danske søfolk druknede, og i det sønderjyske område, der jo frem til 1920 hørte under Tyskland, blev omkring 30.000 dansksindede indkaldt til tysk krigstjeneste. Af dem faldt ca. 5.000, og mange kom hjem med krigstraumer.

Hvad vort museum fortæller om 1. Verdenskrig.

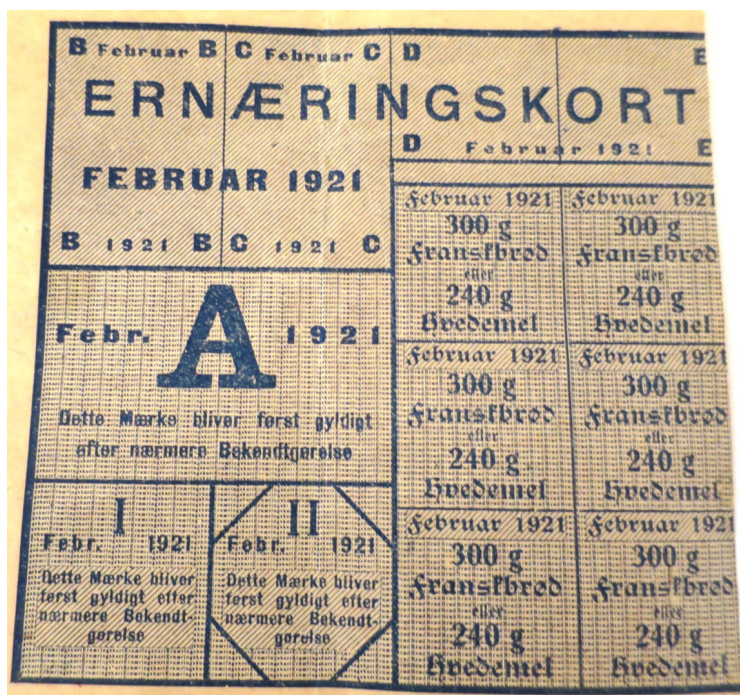
Meget hurtigt kom der pres på forsyningssituationen, da vores to største handelspartnere, England og Tyskland, måtte søge at opfylde egne behov. Handelen med udlandet gik ikke i stå men gik stærkt tilbage, så allerede den 7. august 1914 vedtog man ”Midlertidig lov om regulering af prisen på levnedsmidler og varer”, så staten fra starten havde rådighed over de nødvendige varer til at forsyne alle befolkningsgrupper. Derved forsøgte man at bremse den begyndende hamstring af de vigtigste fødevarer. Denne lov udmøntede sig i Den overordentlige Kommission, eller som den også kom til at hedde Prisreguleringskommissionen. Den overvågede forsyningssituationen og priserne. Der blev f.eks. meget hurtigt indført maksimalpriser på det vigtige brødkorn, rug. Alligevel

var der pga. dårlig høst i 1916 og den tyske uindskrænkede ubåds- krig ikke tilstrækkelig med levnedsmidler til at forsyne befolkningen. Derfor blev der fra marts 1917 indført brødrationering, hvor befolkningen fik udleveret rationeringsmærker, der skulle afleveres ved køb af varer. Ligeledes blev andre varegrupper som f.eks. sukker og svinekød rationeret. På museet er udstillet sådanne rationeringsmærker til svinekød (rygflæsk).

Rationeringsmærke fra juni 1918

Selv om forsyningerne sammenlignet med de krigsførende lande var nogenlunde stabile, steg priserne alligevel med det resultat, at reallønnen for mange befolkningsgrupper faldt. Selv efter afslutningen på krigen blev rationeringen opretholdt - i Danmark helt frem til 1921. I samme montre på museet ses også et såkaldt ernæringskort med rationeringsmærker fra februar 1921.

Ernæringskort, hvor der åbenbart kunne vælges mellem franskbrød og hvedemel

En historie om registrering

Den danske befolkning måtte under 1. Verdenskrig lade sig registrere, hvis de ville have del i de velfærdsydelse og varer, som staten fordelte.

Det resulterede i, at Den overordentlige Kommission gennemførte en række mandtalstillinger, der kom til at danne grundlag for uddelingen af ernæringskort med rationeringsmærker. Til disse mandtalstillinger skulle de enkelte familier afgive en lang række oplysninger om husstanden og dens medlemmer. F.eks. skulle husstandsoverhovedet på tro og love i tællingen i december 1916 udover oplysninger om navn, køn, alder, husstandsstilling og erhverv svare på følgende spørgsmål: ”At jeg i

min husholdning den 27/12 1916 har en Beholdning af Sukker på højst ___ kg, erklærer jeg her ved paa Tro og Love”. Hvis der var mistanke om snyd i sådanne oplysninger, kunne myndighederne foranstalte en nøjere undersøgelse.

På baggrund af de indsamlede mandtalstillinger udarbejdede de kommunale myndigheder mandtalslister, der lå til grund for tildelingen af ernæringskortene. Det var således i den enkelte borgers interesse at være optaget på disse mandtalslister, og f.eks. ved flytninger mellem kommuner skulle dette hurtigt meddeles myndighederne.

Man havde registreret landets indbyggere siden 1769, så registreringen i 1916 var den 16. folketælling. Men under krigens trængsler voksede myndighedernes behov for at vide, hvor borgerne præcist befandt sig. Derfor blev der i 1916 formuleret et krav om et egentligt landsdækkende folkeregister. Udover at kunne uddele ernæringskort retfærdigt, var der også opstået behov fra statens side om at kunne inddrive de nødvendige skatter til sikring af krigens velfærdsordninger.

Under krigen indsamlede man mange erfaringer med registrering af borgerne gennem mandtalstillingerne, så efter et grundigt forar-

bejde blev der i 1924 indført et folkeregister i Danmark, der mere præcist registrerede landets indbyggere.

Folkeregistersystemet blev først ændret i 1968 med indførelsen af Det Centrale Person Register (CPR-register), hvor alle danskere fik et unikt personnummer.

I dag ligger der mange oplysninger om indbyggerne i Danmark i offentlige registre. Nogle borgere mener, det er en for stor registrering; andre at det er en nødvendighed for at opretholde en velfærds-

stat. Registrering og velfærdsstat hænger i en eller anden udstrækning sammen og er altså startet med tiltag under 1. Verdenskrig.

Kilder:

Nils Arne Sørensen : ”Den Store Krig”

Henriette Buus : ”Folkeregister og Velfærdsstat” (Digitalt tema, Moseø Fort).

Rettelse

I sidste nr. af ’Rytterskolen’ skrev jeg, at Trap Danmark i sin nye udgave ikke havde omtalt NGG—Nordsjællands Grundskole og Gymnasium.

Her havde jeg desværre sovet i timen, for da jeg endelig vågnede op, kunne jeg konstatere, at Trap Danmark havde følgende med om NGG:

Antallet af elever i frie grundskoler steg markant i årene efter grundlæggelsen af Nordsjællands Grundskole og Gymnasium i 1983. Skolen voksede hurtigt og åbnede i 1985 en gymnasieafdeling. Siden har skolen også udvidet med en HF-afdeling, en international skole, et sportscollege, et Music Academy og en forskole. Skolen tæller i 2017 omkring 1.300 elever og er en af Danmarks største privatskoler.

Det må da siges at være en fyldig beskrivelse.

Jeg undskylder mange gange.

Jens Erik Christiansen

Fra Karlebo til Kokkedal

En jøde og en islændings liv omkring Karlebo Forsamlingshus - og hvad dette udviklede sig til.

Af Harald Borgffjord Fotos: Privateje.

Karlebo Kirke og Forsamlingshus. Tegning af pastor Arne Madsen

Indledning

Driftige borgere i Karlebo og omkringliggende landsbyer fik etableret et forsamlingshus, som stod færdigt i 1924. For at det kunne fungere, skulle der ansættes et bestyrerpar. Det var ikke så nemt endda. Bestyrelsen havde fået kig på Karen, der var husbestyrerinde hos købmand Hansen og på Frederik, der var skomager i byen. Problemet var bare, at de ikke var gift, og det skulle man være for at få dette arbejde. I byen mente man nok, at de havde kigget lidt til hinanden. De blev kontaktet, og med lidt fælles hjælp blev det til bryllup den 8. oktober 1924. Det blev deres liv, det at bestyre

Karlebo Forsamlingshus helt frem til 1961.

Tilflytterne - hvem var de?

Hvem var de to mennesker, der blev en del af livet i Karlebo? - Begge var de tilflyttere. Min mor, Karen Marie Jensen, var født den 8. november 1899 på et husmandssted, nær Brovst i Nordjylland. De var 12 søskende, og hun kom ud at tjene straks efter skoletiden. Det blev til flere steder i Jylland og en længere periode i Odense Præstegård. Efter den tid kom hun til at arbejde i køkkenet på Usse-rød Sygehus. Herfra kom hun til købmand Hansen i Karlebo.

Min far, Frederik Einarsson Borgfjord, var islænding, født den 4. februar 1891, i Budir Sogn i det østlige Island. Hans far, der var skolelærer, døde i en tidlig alder. De var fem børn. Hjemmet blev opløst, og min far og hans bror kom til byen, Borgafjördur-Eystri, hvor han blev udlært skomager.

Reykjavik kaldte. Her arbejdede han som maler. Efter en personlig sorg, kom han til Stavanger Skibsværft, hvor han også malede. Efter denne periode var han hyret som tjener på skibet Gullfoss, der sejlede mellem København og Reykjavik. Da min far afmønstrede, slog han sig ned i Lillerød, hvor han overtog et skomagerværksted. I januar 1922 blev han kontaktet af skomagersønnen fra Karlebo, der fortalte, at hans far var død. Derfor manglede de nu en skomager i Karlebo.

Her vil jeg citere et lille uddrag fra en samtale, pastor Arne Madsen havde med min far og mor i 1976:

Har Karlebo været glad for værtsparret Borgfjord, så har samme også været glade for Karlebo.

Det vil følgende citat kunne vise:

"Dagen efter jeg havde talt med skomagersønnen fra Karlebo, fortæller Borgfjord, gik jeg gennem Kirkelte. Det var en formiddag i januar 1922. Da jeg kom gennem Kirkelte, standsede

jeg brat op neden for Bakkegården. Det syn glemmer jeg aldrig. Der lå de hvide sneklædte marker, så smukt mellem de tre skove, Kirkelte Hegn, Store Dyrehave og Grønholt Hegn og de små gårde. Ja, de var såmænd ikke så små, men i landskabet så de ud som ganske små enklaver i det hvide landskab. Det var så smukt syntes jeg. Og så Karlebo Mølle, der stod på sin høj og malede. For den gang var den i virke og malede bondens korn. Og på den modsatte højde stod den smukke kirke. Og midt imellem, der lå Karlebo by, som en lille dununge i sin varme rede. Det var så smukt et syn, som jeg aldrig glemmer."

Det var lidt om starten på deres lange liv i Karlebo. Jeg har fået fortalt, at forsamlingshuset var det kulturelle samlingssted for alle, der boede i det man kaldte ovensoget. Min søster, Minna, blev født i 1926. 10 år senere blev min bror, Palle født og jeg kom til i 1939. Det var travle år, som jeg ikke kan berette så meget om.

Der blev indrettet kommunkontor på 1. sal. Der blev også udlejet et værelse, bl. a. til mejerist, Jørgen Larsen, som senere skulle blive min svoger. Minna og Jørgen blev gift i 1944 og flyttede til Kokkedal.

Krigsårene 1940 til 1945

Dem kan jeg ikke huske meget fra, men en enkelt episode

har dog brændt sig fast. I vinteren 1944 kom en deling tyske soldater gennem Karlebo. En enkelt soldat, ganske ung, støttede sig op af husmuren, tog sine støvler af og tømte dem for sne. Min mor bemærkede, at han ingen sokker havde på. Det kunne hun ikke klare at se på. Hun fandt et par sokker, som hun gav ham. Det må være næstekærlighed.

Min mor, Karen

På vinteraftnerne i 1944 var familien samlet om kortspil og radiolytning fra BBC, hvor der var nyheder og de kodede meddelelser til modstandsfolkene. Enkelte aftener manglede Jørgen, fordi han var ude for at gå vagt sammen med andre, der var tilsluttet vagtværnet i Karlebo Sogn.

Vi små drenge legede krig og skød flyvemaskinerne ned, når de kom for tæt på. Desværre var det englænderne det gik udover, har jeg fået fortalt. Jeg mindes også, at der blev afholdt foreningsbal i forsamlingshuset. På grund af spærretid var det fra kl. 16.00 til kl. 20.00. Der blev sluttet af med nationalsangen.

Karlebo – en driftig landsby

Karlebo var i min barndom en driftig landsby. Der var liv på gårdene. Der var ansat flere karle og piger. Det gav liv i byen, og idrætsforeningen kunne nyde godt af nye fodboldspillere og gymnaster.

Min far, Frederik

I byen var der flere håndværkere og andre erhvervsdrivende. Der var 2 købmænd, 2 tømrermestre, 1 smedemester, 1 malermester, 2 lastbilvognmænd, 2 taxavognmænd, 1 el-installatør, 1 bageri, 1 produkthandler og 1 skomagermester og 1 damefrisør. Til at bestyre møllen, så længe den virkede, havde vi Georg "Møllersvend".

I nabobyerne var der også flere virksomheder. Kirkelte havde 2 købmænd. I Gunderød var der smed og købmand. I Avderød var der også smed og købmand, og i Hesselrød var der købmand. Men næsten alt er væk i dag.

Karlebo Forsamlingshus.

Det er der, jeg er opvokset og haft et godt liv sammen med min mor og far samt søskende. De første år efter besættelsen var svære at komme igennem. Der var mangel på mange af de fornødenheder, der skulle til for at få husholdningen til at fungere. Mange varer var stadig rationeret, så gæsterne måtte aflevere rationeringsmærker, hvis de ville have gode varer.

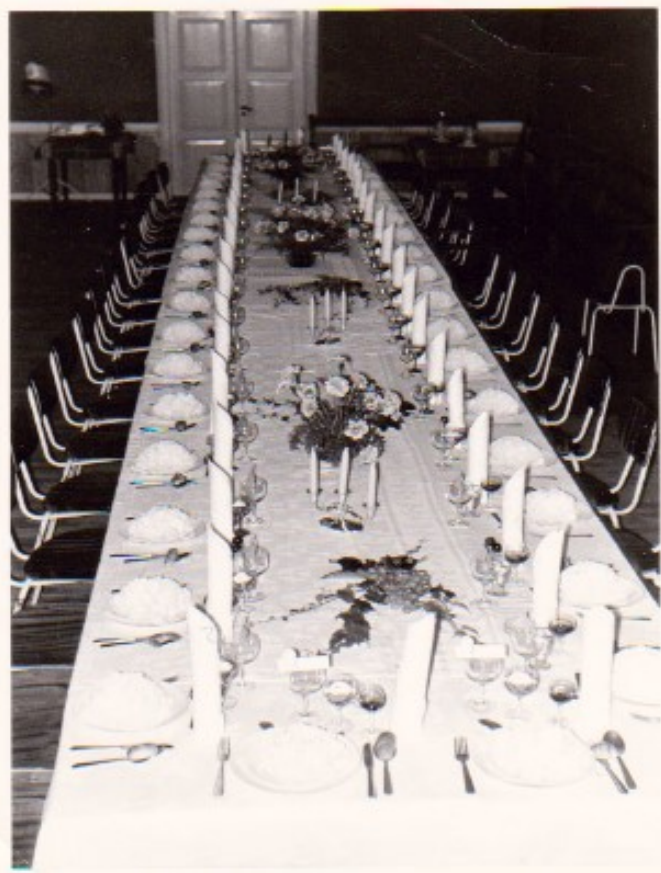
Huset var, i forhold til i dag, primitivt indrettet. Alle lokaler var opvarmet af kakkellovne. Ordentligt brændsel var vanskeligt at få fat i. Men det lykkedes ved gode venners hjælp. Køkkenet var udstyret med et stort komfur, der blev opvarmet af brænde, koks og kul, det helt frem til 1961, hvor vi flyttede fra Karle-

bo.

Arealerne rundt om huset var en større gårdsplads og en endnu større have. Det betød, at min mor var selvforsynet med mange afgrøder til glæde for mange spisende gæster.

Palle og jeg brugte mange timer på at vedligeholde gårdsplads og have - syntes vi selv. Omkring 1947/48 blev der indlagt koldt vand i køkkenet, og der blev indrettet toiletter. Nogle få år efter blev tilbygget en scene.

Når der skulle være fest i forsamlingshuset hjalp vi alle til, min søster og svoger, Palle og jeg selv, da jeg blev gammel nok. Var der mange gæster, var der også hjælp udefra.

Så skal der være fest

Der blev holdt mange store familiefester i forsamlingshuset. At det kunne lade sig gøre under så primitive forhold, som det jo var dengang, kan kun skyldes, at mor var en ildsjæl i et køkken, og at min far var god til borddækning og servering samt opvask. De supplerede hinanden godt. Og skulle der festes i de private hjem, var mor en populær kokekone i mange år.

Skomager og mælkeemand

At bestyre et forsamlingshus var ingen guldgrube. Derfor fortsatte min far med skomageriet, og en overgang solgte han også mælkevarer fra Andelsmejeriet Toft i Hesselrød. Det var primært i Fredensborg og omegn. Det var før mælkeflasken var opfundet, så det foregik fra mælkejunger med en tappehane på, så måtte

Skomagerværksted
og mælkebil

kunderne komme med deres kander, hvis de ville handle.

De hårde år under og efter besættelsen bevirkede, at min far i flere år var syg af mavesår. Efter en større operation fik han det godt, og vi fik nogle gode år, hvor der også var fremdrift i livet omkring forsamlingshuset. I midten af 50'erne begyndte min fars syn at svigte, så han måtte lukke sit skomagerværksted. Og da mine forældre gik på pension i 1961, var han helt blind. På trods af dette havde mine forældre nogle gode år frem til min fars død i 1988.

Mit eget liv i Karlebo.

Fritiden var meget traditionel. Om vinteren gik jeg til gymnastik, og om sommeren spillede

vi fodbold. I min tidlige ungdom blev der oprettet en kreds af FDF. Den var jeg med i frem til min soldatertid. Men det var fodbolden, der havde min største interesse. I flere år spillede jeg på Karlebos førstehold. Der var dog kun det ene hold.

Også dengang var det rart med lidt lommepege. Min bror og jeg gik med aviser. Når det var tid, hjalp vi til med at høste, og om efteråret blev der samlet kartofler, og der blev også taget roer op.

Da Palle var færdig med sin skolegang, kom han i lære som maskinarbejder på Nordstens Fabrik i Hillerød. En virksomhed der fremstillede landbrugsredskaber.

Hos Oscar V. Mogensen, Hørsholm Radio Service, kom jeg i lære som radiomekaniker. Det var fra 1955 til udgangen af 1959. Det var en god tid, hvor der skete en stor teknisk udvikling. FM-radiosystemet blev udviklet, og det var i den periode, at Radio Merkur begyndte at sende. Fjernsynet begyndte at slå an i befolkningen. Selvom det kun var sort/hvid - og de var dyre - blev der solgt rigtig mange TV-modtagere.

I februar 1960 blev jeg indkaldt til Dronningens Livregiment i Ålborg. To måneder senere blev vi overført til Bådsmands Strædes Kaserne, det nuværende Christiania. Her blev vi uddannet til korporaler med elektronik

som speciale. Efter endt uddannelse kom jeg til Avedøre Lejren, hvor der var indrettet et centralværksted for de radaranlæg, som styrede NIKE-raketterne der var placeret rundt om København, bl.a. også i Gunderød.

Efter 18 måneders værnepligt blev jeg hjemsendt.

Karlebo og mine forældre havde jeg ikke glemt under min soldatertid. Der skete der jo også en udvikling. Kommunen søgte elever til administrationen. En ung pige fra Vejle, Ellen-Marie, søgte og fik en stilling. Det blev der jo snakket om i det lille samfund. Hun ville ikke nøjes med opholde sig på sit værelse og fandt ud af, at vi var en del unge mennesker, der mødtes på boldbanen og til fest i idrætsforeningen. Her mødtes vi, og den søde musik opstod mellem os, og det har været os to lige siden.

Mit arbejdsliv udviklede sig.

Danmarks Radio søgte teknikere. Jeg blev ansat og blev der i 42 år. Fordi jeg havde arbejdet med radarudstyr ved militæret, kom jeg til at arbejde med transportabelt linkudstyr i de første 3 1/2 år. Arbejdet bestod i at skabe forbindelse mellem en OB-vogn og vores udsendelsesstudie, som befandt sig på Radiohuset i Rosenørns Alle i København.

Det blev en spændende periode. Vi rejste rundt i hele landet, og kendte jeg ikke Danmark i

forvejen, så kom jeg til det på de mange rejser. I efteråret 1965 skiftede jeg arbejdsområde. Det blev på Radiohuset, hvor DR's videobåndcentral havde indrettet sig. Vi havde kun 7 båndmaskiner dengang. Alle programmer, som ikke blev sendt direkte, blev optaget her. Skulle programmerne klippes sammen før udsendelse, skete det også her. TV-avisen gik i luften i 1965. Den var vi også med til at producere. Det var virkelig et nøglehul, jeg var havnet i.

For dem, der fulgte lidt med i udviklingen, kan de nok huske navnet DORA. Det var en forkortelse som betød Dataassisteret Optagelse – Redigering – Afvikling. Det var et kompliceret system, som ikke kom til at fungere. Jeg var med i en test-gruppe, som arbejdede på anlægget i ca. 1 år, inden vi måtte opgive projektet.

Under denne periode begyndte vi at producere på kassettesystemer, som vi arbejdede på i mange år. Disse systemer blev stadig bedre og bedre.

Nyheder og sport var nu blevet mit arbejdsområde. Lørdags-sporten med de engelske fodboldkampe var en spændende udsendelse at producere. OL i 1980, som blev afholdt i Moskva, var jeg udsendt til. Spændende, det var jo i Sovjettiden. Der blev oprettet en Nyhedstek-

nisk Afdeling, hvor jeg fik en mellemliderstilling. Da afdelingen efter 8 år blev nedlagt, fik jeg job som Teknisk Koordinator i Nyhedsstudiet. Det var fra dette job, jeg blev pensioneret i 2004.

Familiens rejser

Efter nogle år i Karlebo Kommunes administration valgte vi, at Ellen-Marie skulle blive hjemmegående husmor og passe hjem og vores 2 drenge, Bo og Peter, som nu var kommet til. Vi har altid været bosiddende i Kokkedal. Først på Jellerød Parkvej og senere i Fasanvænget. Campingferie var det store nummer i vores unge år med drengene. Det blev til mange gode ture både i Danmark og i de omkringliggende lande. Det kunne der fortælles meget om, men jeg har valgt at berette om vores ferie 2007, i min fars fødeland, Island.

Bo og Ole har nydt middagen i Husavik i Island, kl.er 21,30

Island.

Vi har besøgt landet fire gange - tre gange er vi fløjet derop og én gang er vi sejlet til Island via Færøerne. Da havde vi selv biler med. Gerda og Ole, vores venner, havde deres bil med og Peter havde sin ældre Mercedes med. Skibet lagde til i Seydisfjörður på Østisland. Vi kørte nordpå til Borgafjörður, hvor min far blev udlært som skomager. Herfra kørte vi nordpå til en lille fiskerby, Raufarhöfn, som tidligere var en meget driftig fiskerihavn. Byen bar tydeligt præg af forfald. Anderledes så det ud i byen Husavík. En driftig turistby og fiskerihavn. Vi er i denne del af Island tæt på Polarcirklen. Her er man også tæt på Dettifoss. Europas største vandfald. Asbyrgi er et fantastisk naturområde, der er dannet ved en kraftig sænkning af undergrunden for flere tusind år siden.

Dettifoss

Akureyri er Islands næststørste by. En pulserende by efter islandske forhold. Smukt beliggende ved Eyjafjörður. Vi fortsætter vest på ad hovedvej nr. 1 og kommer til museumsgården, Glaumbær, der er en gammel velholdt tørvegård. Nær Glaumbær ligger en af Islands ældste kirker, Vidimyri. En fin lille bygning med græstørv på taget.

Vidimyri

Så kommer vi til Snæfellsnes med Snæfellsjökull-gletsjeren, et meget flot kegleformet bjerg Borgafjörður med byen Borganes og højskolen Reykholt. I dette område opholdt krigsmanden og forfatteren Egill Skallagrímsson sig i 900-tallet. Egills Saga blev senere nedskrevet af Snorri Sturluson.

Reykjavík er Islands hovedstad. En moderne by med alt hvad det indebærer af

forretninger, spisesteder, museer og domineret af Hallgrimskirken. Byen er også udgangspunkt for turen til Geysir, Gullfoss og Thingvellir.

Hallgrimskirken

Thingvellirsletten

Reykjavik er beliggende på den nordlige udkant af halvøen Reykjanes. Et meget spændende naturområde, hvor Den blå Lagu-

ne og den internationale lufthavn, Keflavik, er beliggende.

Vi kørte nu mod sydøst, passerede Vatnafjöll med vulkanen Hekla. Undervejs kunne vi se Vestmannaøerne med Heimaey, hvor der var vulkanudbrud i 1973. Vi kørte forbi Mydalsjökull med bjegtoppe i 1450 meters højde. Næste store oplevelse var iskallotten Vatnajökull. Det er Europas største gletsjer.

Vi nærmer os nu afslutningen af vores rundtur på Island. Vi har fulgt hovedvej nr. 1, som er hovedvejen der går hele landet rundt.

Vi gjorde nu en afstikker fra hovedvej nr. 1, for at køre til Fæskrudsfjörður for at besøge min fars fødeby. En mindre fiskerihavn smukt beliggende ved fjorden af samme navn. Byen var for mange år siden stedet, hvor udenlandske fartøjer landede deres fangst. Det var især franske og irske både.

Det var en hurtig gennemgang af en storslået ferierejse, som jeg kun kan anbefale.

Fritid i Nivå/Kokkedal.

Min kone og jeg har altid dyrket gymnastik. Først i Karlebo og senere Nivå Gymnastikforening. I Nivå kom min kone med i gymnastikudvalget. En aften kom hun hjem og fortalte, at jeg også var blevet

medlem af gymnastikudvalget. Senere blev jeg formand for gymnasterne. Det var i 1978.

Et par år tidligere var vores søn Bo blevet søspejder. Der måtte jeg også give et nap med, både praktisk og også som kasserer. Der var blevet lidt for meget brug for mig. Efter 3 – 4 år opgav jeg kassererjobbet hos spejderne. NG havde i flere år en bordtennisafdeling. Her var vores yngste søn, Peter, aktiv. Interessen for dette spil har han stadig, men ikke i NG.

NG's daværende formand, Anton Flaga, havde fået overtalt Ellen-Marie til at skrive NG-Bladet og senere blev det til et kontorjob for alle NG's afdelinger. Den gode Flaga arbejdede langsigtet. Han havde været formand siden 1961 og ville gerne afløses. Da han havde fået ansat min kone, så arbejdede han på at få mig til at overtage hovedformandsposten. Det skete i 1983. Det var en tid med mange foran-

dringer i foreningslivet, så i 1991 sagde jeg stop. Jeg var løbet tør for ideer, og syntes også jeg var kørt træt.

Ellen-Marie fortsatte på NG's kontor, hvor hun nåede at være i 29 år. I 1993 manglede gymnastikafdelingen en ny formand. Igen blev jeg overtalt til at give en hånd med. Det blev til 5 gode år. Efter en lidt vanskelig start fik vi god gang i afdelingen. Gymnasterne opnåede gode resultater, og vi havde mange gymnaster. I 1998 stoppede jeg igen, og der har ikke været bud efter mig siden. Jeg kan så glæde mig over, at det i dag går bedre for gymnasterne, end det på noget tidligere tidspunkt har gjort.

Bo, Peter, Ellen-Marie og jeg selv kan se tilbage på et godt og aktivt liv, som en jyde og islænding lagde grunden til.

Besøg af biskoppen 2.

Af Jens Erik Christiansen

Artiklen her er en fortsættelse af 'Besøg af biskoppen 1', der blev bragt i 'Rytterskolen nr. 2, 2018. Udgangspunktet er de indberetninger, som bisperne skulle indsende over de besøg eller visitationer, de havde udført i en række sogne det pågældende år. Tre sjællandske bispers indberetninger er i nyere tid udgivet i bogform. Det drejer sig om Peder Hersleb, der var biskop i Sjællands Stift fra 1738 til 1757, N.E. Balle, biskop 1783 til 1808 og J.P. Mynster, biskop 1834 til 1854.

Ved visitationerne skulle biskoppen ud over at undersøge sognepræstens embedsførelse forsøge at klarlægge, hvordan det stod til med troen i sognet, især hvor meget ungdommen huskede af deres børnelærdom, og hvordan det gik med skolebørnenes indlæring af religionen, primært Fader-vor, De ti Bud og Trosbekendelsen, som de skulle kunne udenad for at blive konfirmeret.

'Besøg af biskoppen 3' bringes i et kommende nr. af 'Rytterskolen'.

Biskop Nicolai Edinger Balle (1744 – 1816):

N.E. Balle var teologisk professor ved Københavns Universitet fra 1772 til 1783, hvor han blev Sjællands biskop, et kald han fratrådte i 1808.

I 1791 udarbejdede han 'Lærebog i den Evangelisk-Christelige Religion', i almindelighed kaldet 'Biskop Balles Lærebog', af ham selv blot kaldt 'Lærebog'.

Selv om der kunne være meget at kritisere ved en visitation, forsøgte han altid at finde noget positivt at fremhæve, i modsætning til forgængeren, biskop Hersleb (1689-1757), der kun omtalte det negative.

Et særligt træk ved Balles skolevisitationer var hans uddeling af gudelige, moraliserende eller folkeoplysende bøger til særligt flittige elever eller til elever, han mente havde brug for opmuntring. Bøgerne betalte han af egen lomme.

Vi ved, at Balle besøgte Karlebo Sogn 3 gange, i 1787, 1800 og 1806. I perioden fra 1787 til 1800 har han formentlig besøgt sognet en eller to gange, men i så fald er hans indberetninger tilsyneladende gået tabt.

1787 (dato ikke angivet).

I Carleboe have Ungdommen ligeledes giort megen Fremgang, saa at en Deel fortiente sig udmærket Roes. Sognepræsten Her Provst Jensen er en grundig Prædikant og haver et smukt foredrag. Hans Catechisation er ikke så levende eller færdig, men dog ordentlig. Degnen, Nyeholm, en gammel Mand, savner den fornødne lethed i at catechisere.

I Auderød Skole havde jeg

megen Aarsag til at være fornøyet. Mange Børn udmærkede sig, især en Dreng paa 10 Aar ved Navn Anders Jensen, som havde ypperligt Begreb. De forstode, hvad de havde lært, og læste fermt. Skoleholder Dauw, en gammel Mand, er i sit Embede saare hæderlig og foreener paa beste Maade Sagtmodighed med Alvorlighed, Det er behageligt at høre hans Catechisation.

(...)

I dette Herred kan jeg altsaa (...) fremstille 3 Skoleholdere, som ere Agtelse værdige, nemlig Rabek i Daglykke, Dauw i Auderød og Holstebro i Selsmarke.

1800, den 1. juni:

Carleboe Sogn. Sogne Præsten Hr. Provst Hulegaard prædikede (...) jevnt og simpelt til Opbyggelse. (...) Han catechiserer nogenledes og messer taalelig. Interims-Degn [interim: midlertidig, jec] Peder Hinderup synger ret godt.

Ungdommen var i Almindelighed meget ferm. De yngre svarede af Lærebog og Catechismus med Forstand og Færdighed. De ældre svarede vel efter Forklaringen. Man vidste noget af den Bibelske Historie, læste godt i Bog og havde lært Psalmer. (...) Præstegaar-

den er blevet meget forbedret – Kirken er i Stand.

Auderød Skole: Her er Skolegang meget forsømt, da Veyen for de fleste er for lang. Imidlertid kunde dog en Deel Børn gjøre skikkelig rede for Lærebog og Catechismus, ikke uden Forstand. De læste og vel i Bøger og havde lært Psalmer. Nogle vidste den Bibelske Historie. 17 Bøger uddeltes. Interims-Skoleholder Peder Hinderup læste godt for Børnene og catechiserer ikke ilde.

Bønder mødte mig i Præstegården og bad om en nye Skole paa den anden Kant af Sognet – som skal andrages for Rentekammeret.

Det er uklart, hvilken kant af sognet, der er tale om. Den østlige fik en skole i Vejenbrød i 1813, den vestlige i 1815 i en lejet stue på den nuværende Karlebo Avlsgård. Skolen blev kaldt Karlebo Overdrevs Skole eller blot Overdrevsskolen. Senere byggedes en egentlig skole.

Rentekammeret var datidens finansministerium.

1806, den 5, juni.

Carleboe Kirke.

Capellan pro persona [privat hjælpepræst, jec] Hr. Teilman prædikede (...) ordentlig og tyde-

Balles Lærebog

lig i et godt Sprog (...) Han catechiserer nogenledes som uøvet og messer skikkelig. Skolelærer Hinderup synger med god Stemme, men holder ikke ret Tone.

Baade Menighed og Ungdom var i større Antal forsamlet, end det stærke Regnveyr lod forvente. En temmelig Deel af de Unge udviiste forstandig og god Kundskab efter Lærebog og Catechismus, var ogsaa bekiendt med den Bibelske Historie, havde lært Psalmer og læste skikkelig godt i Bog, For Resten var Kundskaben hos de

fleste antagelig, men nogle havde glemte, hvad de før havde lært.

Den unge og duelige Medhjælper i Ordet Hr. Teilman, som nu har at staa den gamle og svækkede Hr. Provst Hulegaard bi, beviser allerede ved sin Aarvaagenhed og Flid, at frugtbar Oplysnings Udbredelse er ham vigtig. (...)

Den 6. juni.

Auderød Skole: *Af de paa For-tegnelsen anførte Børn savnedes 79. En Deel var mødt, som aldrig før havde været i Skole, og som altsaa ikke kunde her tages i Be-tragtning. Blandt dem, der nogen-ledes flittig havde søgt Skolen, op-ledte jeg ved min anstillede Over-hørelse, deels efter Lærebog og Catechismus, deels efter Catechis-mus alene, i alt 30, som med Hen-syn til deres rigtige Svar, efter de-res forskellige Alder, kunde tildra-ge sig nogen Opmærksomhed. Men ved Læsning med dem i for-skellige Bøger maatte 2 igen til-sidesættes formedelst slet Boglæs-ning. Nogle havde begyndt paa Bi-belsk Historie. 12 lagde Vind paa [lærte, jec] at skrive.*

Jeg uddeelte til 28 Børn hver sin Bog i Foræring af større eller mindre Vigtighed i Forhold til de-res Fremgang. Færdighed i Stav-ning var ellers det største Savn, som bliver ved afvexlende Læsning i flere Bøger efterhaanden at op-

rette. Flittigere og stadigere Skole-gang er vel mere for Tiden at øn-ske end at haabe. Men efter Mue-lighed maae dertil virkes paa alle Maader.

Skolelærer Hinderup er flittig og har gjort alt, hvad han kunde, for at bringe sund og klar Oplys-ning tilveje. Imidlertid anbefales ham Nøyagtighed ved Boglæsning og grundig Udvikling af Ordenes Mening for Børnene, paa det at fast Grundvold maae vorde lagt til voxende Fremgang i Guds og Chri-sti Erkiendelse. Guds Naade tiløn-skes ham af gandske Hierte.

Anordninger for skolevæsenet.

I 1814 blev der udstedt 5 an-ordninger for skolevæsenet, hvor-af den ene gjaldt for landdistrik-terne.

Et afsnit omhandler formålet med undervisningen og hvilke fag, der skulle undervises i. Det var stadig skolens vigtigste opgave at gøre børnene til gode, kristne mennesker, men nu blev det også anført, at den skulle gøre dem til nyttige borgere.

”Ved Børnenes Underviisning skal der i Almindelighed tages Hensyn til at danne dem til gode og retskafne Mennesker, i Overeensstemmelse med den evangelisk-christelige Lære; samt til at bibringe dem de Kundskaber

og Færdigheder, der ere dem nødvendige for at blive nyttige Borgere i Staten.

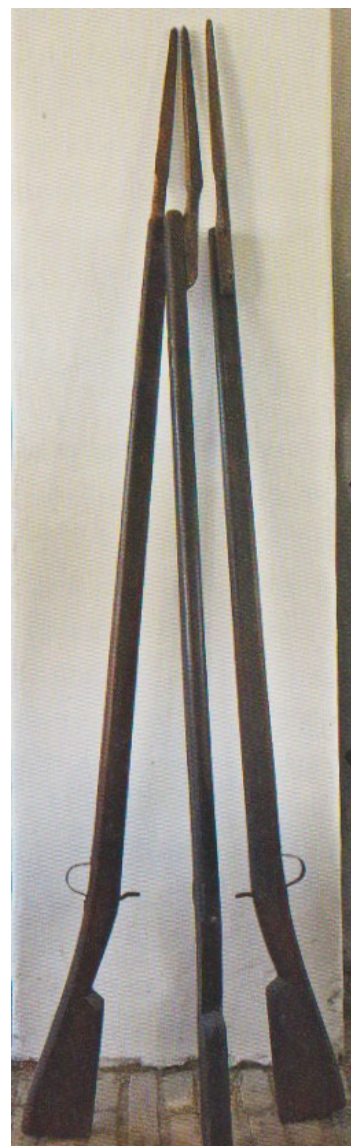
Der skal i Skolerne undervises i Religion, Skrivning og Regning samt Læsning; ogsaa bør Skolelærerne vejlede Børnene til ordentlig Sang.

Ved Læsningen skulle fornemmeligen saadanne Bøger benyttes, som kunne give anledning til at danne Børnenes Sindelag, og som indeholde et kort Begreb om deres Fædrelands Historie og Geographie, samt meddele dem Kundskaber, der kunne tiene til Fordommens Udryddelse og blive dem til Nytte i deres daglige Haandtering; og bør der ved al Underviisning søges Leilighed til passende Forstandsøvelser for de unge."

Et længere afsnit i forordningen omhandler gymnastikundervisning

gen. Den skulle omfatte løbe-, spring-, klatre, svømme- og militærøvelser. Det sidste har formentlig kun omfattet drengene. Gymnastikken skulle ligge sidst på skemaet og være "saavidt Veirliget tilladet det, én Time dagligen." Det skal bemærkes at børnene kun gik i skole hver anden dag. Undervisningen skulle altså foregå udendørs på "en Plads af 800 til 1200 Kvadratalen", som skulle jævnes og belægges med sand. Af Mynsters indberetninger (se næste artikel) fremgår det, at der var gymnastikundervisning ved alle tre skoler i Karlebo Sogn.

Det var desuden en forudsætning at læreren selv havde modtaget undervisning i gymnastik eller på anden måde havde erhvervet sig duelighed i faget.

Trægeværer, som blev brugt af drengene til eksercits.

Medlemskab af Karlebo Lokalhistoriske forening.

Et medlemskab for enkelt person 110.00 kr.

og

for par 160.00 kr. årligt.

Send mail til info@lokalhistoriske-forening.dk med navn og adresse på alle der skal meldes ind.

eller

ring til 2341 5440

Foreningens bestyrelse.

Formand:

Niels Storgaard Simonsen tlf: 2341 5440 niels.storgaard@email.dk

Næstformand:

Anna-Sophie Simony Dalgaard tlf: 2927 1928 asdalgaard@outlook.dk

Kasserer:

Brita Gersner tlf: 4914 4289 b.gersner@gmail.com

Øvrige bestyrelsesmedlemmer:

Merete Götzsche tlf: 2057 8854 m.go@outlook.dk

Birgitte Larsen

(udpeget af Fredensb. Kom.) tlf: 2331 5396 birgitte2990@gmail.com

Flemming Jappsen tlf: 5124 5338 fl.jappsen@gmail.com

Peter Aarby tlf: 4914 5281 paarby@post.tdcadsl.dk

Suppleant 1:

Henrik Teileskov tlf: 4914 3752 teileskov@post.tele.dk

Suppleant 2 og webmaster:

Bjørn Sandberg tlf: 4914 4028 bjoern.sandberg@gmail.com

